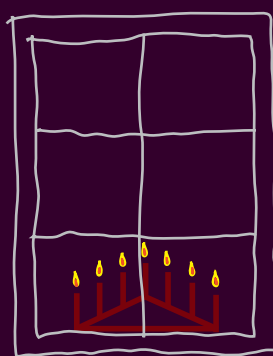
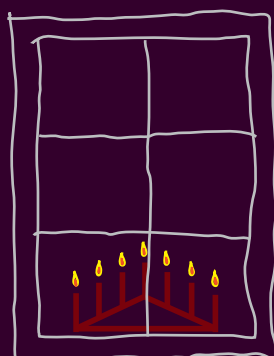
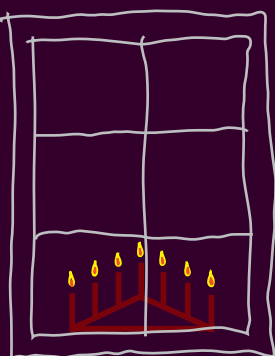
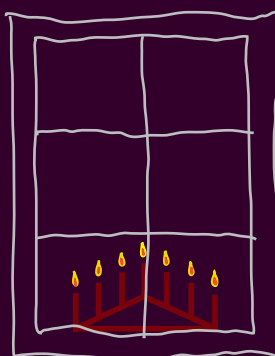
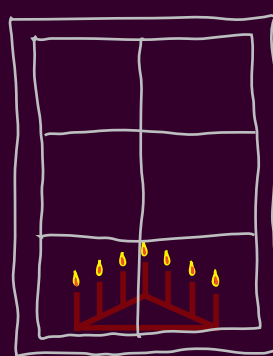
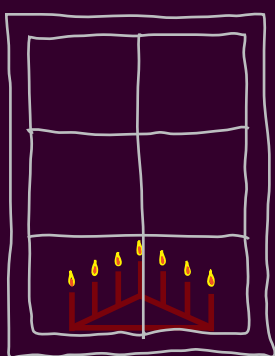
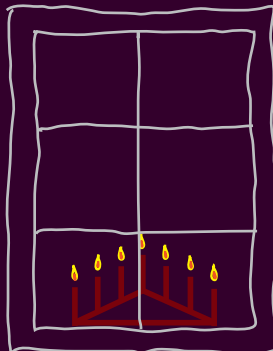
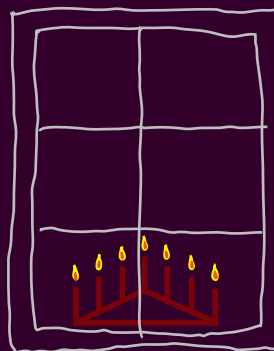
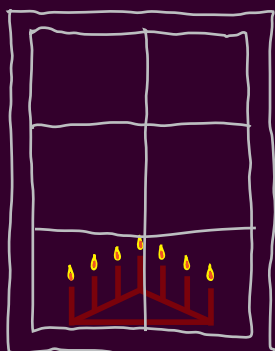
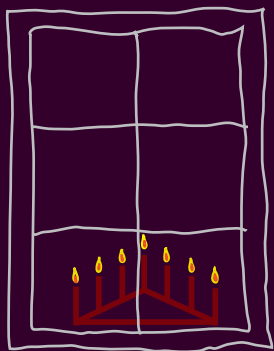
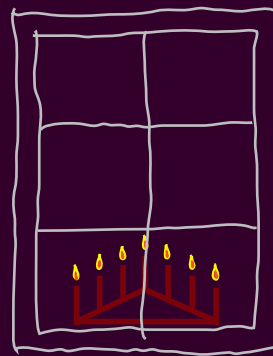
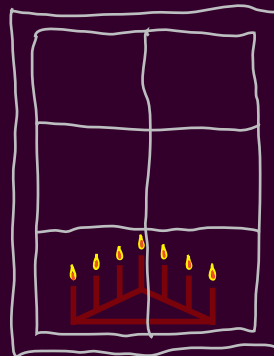
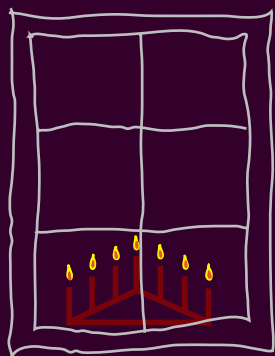
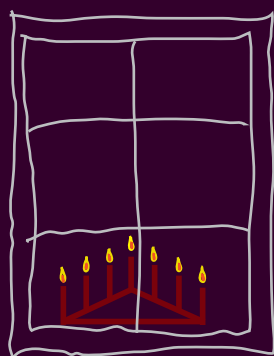


# JUDISK

## KRÖNIKA



## För 30 år sedan



”Vi judar har ingen ärorik krigshistoria bakom oss. Förutom Joshua, kung David och Judah Mackabeus misslyckades nästan alla våra stora generaler. Under 2000 år (i diasporan) har ingen judisk armé existerat. Dessa två faktorer är en del av förklaringen varför chanuka är så betydelsefull för den moderna judiska psykologin. Helgen har varit till stor nytta. Efter maktlösheten i getton och efter naziförföljelserna har den judiska självuppfattningen genomgått en förvandling från det negativa till det positiva. Det hjälpte mycket att försvarslösa judar, som inte gjorde motstånd mot nazisterna, senare kämpade för att försvara den judiska staten, när de äntligen fick vapen i sina händer.”

*Rabbin Morton Narrowe,  
Judisk Krönika december 1981*

## Män diskrimineras

EN KONSERT MED en manlig sångare, som framför låtar med bibliska texter, får bevistas av både män och kvinnor. När samma slags låtar framförs av en kvinnlig artist får endast kvinnor lyssna. Deras manliga sällskap får inte njuta av de sköna tonerna och måste lämna konsertlokalen (denna regel tillämpas enbart inom ortodoxin).

Det är dags att säga ifrån: Sluta med denna diskriminerande behandling av judiska män!



*Glad chanuka  
god jul och  
gott nytt år!*

önskar  
Judisk Krönika

## Chanukaklapp-tips 1: kosher-mobiltelefon

ETT ISRAELISKT TELEFONBOLAG kan nu erbjuda sina ultraortodoxa kunder världens första kosher-mobiltelefon. Den har en telefon-svarare och meddelanden på jiddisch, och ringsignalen är en chassidisk melodi. Telefonen har ingen sms-funktion och ingen kamera, ingen uppkoppling till internet eller Facebook. Om den mot förmodan (och mot *halacha*, den judiska

lagen) skulle användas på shabat straffas mobilägaren med en kostnad på 10 shekel (18 kronor) i minuten.

För att få rabbinernas godkännande har telefonbolaget Accel Telecom varit tvungen att bevisa att inte ens de mest tekniskt kunniga användarna kan komma åt spärren och riskera att hemfalla åt det syndiga sociala nätverkandet.

## Chanukaklapp-tips 2: kosher sexleksaker

NU KAN STRIKT RELIGIÖSA par krydda sitt sexliv med hjälp av internet, utan att utsätta sig för de pornografiska bilder som oftast finns på den typen av sajter. På *KosherSexToys.net* erbjuds en hel rad sexhjälpmedel med accessoarer, leksaker och glidmedel.

”Det är inte fel att använda vibrator, men det är mycket svårt för en ortodox jude att hitta en”, säger Gavriel (som föredrar att inte skylta med sitt efternamn) i New York Post. Han själv är ortodox jude i Lakewood, New Jersey, och ägare till webbplatsen.

*KosherSexToys.net* lovar att leverera alla beställningar med diskret avsändare. På webbplatsen betonas att ”den endast är till för gifta vuxna personer” och

man garanterar att inte överraska med ”oanständiga bilder eller texter”.

*KosherSexToys.net* uppger sig vara den enda kosher-sajten för sexleksaker på internet och man lovar att besökarna på denna sajt aldrig kommer att finna något som får dem att rodna.

Den 25-åriga Gavriel förklarar i New York Post att han skapat webbplatsen efter att han och hans hustru befann sig i ett besvärligt dilemma: de ville prova sexleksaker men hade inte lust att gå in på sajter som är ”fulla med otäcka bilder och oanständiga frestelser”.

Webbplatsen har nu blivit mycket framgångsrik och Gavriel meddelar att just nu är handklovar i päls en stor försäljningssuccé.



# JUDISK

## KRÖNIKA



Chefredaktören

**Chanuka**, som i år sammanfaller med den kristna julen, kallas "ljusets fest". Den historiska händelse som högtiden anknyter till beskrivs på följande sätt i den judiska traditionen: När avgudadyrkarna kom in i Templet besudlade de all olja (för oljelampor) som fanns där. Mackabéerna – en judisk ätt kring prästen Mattathias – ville bevara judiska seder och bruk, opåverkade av omgivningens inflytande, och gjorde motstånd. De ledde upproret mot det hellenistiska inflytandet i landet Israel år 165 f.v.t. – och segrade.

Om detta skriver den amerikanske författaren David Brooks (sid. 14): "De var inte det sista gäng arga och skäggiga män som vann en upprorsstrid mot en stormakt i Mellanöstern – men de kan ha tillhört de första."

Mackabéerna "renade" Templet och tände en oljelampa som skulle räcka för en dag. Ett mirakel skedde och oljan räckte under åtta dagar.

Berättelsens politiska budskap är tydligt: det handlar om rätten att förbli jude i en icke-judisk omgivning.

Det märkliga är dock att mackabéernas segerrika strid inte är omnämnd i Bibeln. I den talmudiska bibeltolkningstraditionen har man tonat ner den väpnade kampen. I stället har man bara behållit "undret" med oljelamporna. Därför är en ljusstake snarare än ett svärd symbolen för chanuka. Här finns en moralisk lärdom som förklarar judendomens förhållande till våld, krig och militär styrka:

Även om mackabéernas seger kom efter en militär kamp är våldsdyrkan alltid förkastlig; krig är alltid ett nödvändigt ont. Bara när det inte finns några andra sätt att bekämpa ondskan är det tillåtet att tillgripa våld.

De stora rabbinerna som skrev ner den judiska visdomen förstod mycket väl betydelsen av mackabéernas militära seger för judendomens överlevnad, men de gjorde allt för att motverka våldsdyrkan och förhindra kult av militarismen.

Det är bra att påminnas om chanukas lärdomar när charlataner och extremister viftar med gevär i den ena handen och Bibeln i den andra.



**6 "Svensk, tysk eller jude? Kan jag inte bara få vara ein Mensch?"** – Anneli Rådestad intervjuar Torkel Wächter.

**11 Bokrecensioner** – av Tuva Winblad och Gun Zacharias

**14 Chanuka inget för småbarn** – David Brooks om "ljusets fest som skymms av fanatism".

**16 "Atomåldern började med Lise Meitner"** – Ingrid Lomfors berättar om vetenskapskvinnan som aldrig fick Nobelpriset.

**19 Varje människas rätt till liv och okränkbarhet** – Lasse Dencik om judendomen och mänskliga rättigheter.

**27 Josephsons och andra "typiska judar"** – Samuel Lagercrantz om svensk-judisk historia genom ett släktprisma.

**30 Abrahams tält** – Nina Kaltiala avlyssnar ett samtal med rabbinen David Lazar, prästen Maria Kjellsdotter Rydinger och imamen Othman Al Tawalbeh.

**33 Messias enligt judendomen** – av rabbin Morton Narro

**34 Konst för naturens skull eller en religionsfientlig provokation?** – Anna Veeder rapporterar från Sodom och Gomorra.

**36 Paris judiska Marais-kvarter** – Nina Kaltiala strosar blad boklädor, barer, och minnesmärken.





**Chefredaktör  
och ansvarig utgivare**  
Jackie Jakubowski  
judisk.kronika@tele2.se  
tel: 08-660 70 62

**Redaktionsråd**  
Lars Dencik, David Grossman,  
Peter Luthersson, Margit  
Silberstein, Nina Solomin  
och Peter Wolodarski

**Annonssavdelning**  
Thomas Wolff  
tel: 031 285 095  
mobil: 0708 580451  
thomas.jk@telia.com

**Ekonomi, administration  
och prenumeration**  
Dina Markovich  
tel: 08-660 38 72 onsd. fred.  
liat@telia.com  
prenumerationspris 395 kr/år  
studerande 250 kr,  
till utlandet 495 kr  
plusgiro 54 120-1  
lösnummerpris 75 kr

**Adress:**  
Box 5053, 102 42 Stockholm  
fax: 08-660 38 72  
**Hemsida på internet:**  
<http://www.judiskkronika.se>

**Utges av**  
Stiftelsen Judisk Krönika

Utkommer med 6 nr per år.  
Nästa nummer 23 februari 2012  
Manusstopp 16 januari 2012  
**Tryckt hos** Grafiska Punkten

**Producerad av** Gabor & Co

**issn** 0345-5580

**Omslagsbilden**  
Annie Winblad Jakubowski

*Citera oss gärna, men ange källan.  
För obeställt material ansvaras ej.  
Förbehåll mot elektronisk  
publicering måste meddelas av  
artikelförfattaren.*

**S**kapandet av *det judiska folket* är den svenska titeln på en uppmärksammad bok av den israeliske historieforskaren Shlomo Sand. Den engelska originaltiteln, *The Invention of the Jewish People*, är betydligt mer avslöjande och mer i överensstämmelse med bokens genomgående tes. "Invention", i betydelsen "ett påhitt".

Detta är exakt vad Sand hävdar i sin bok: att det är ett påhitt att judarna utgör en folkgemenskap som grundar sig i en gemensam historia, i kulturarv och religion samt känslan av samhörighet. Det är en myt, en falsk konstruktion i syfte att skapa en i verkligheten obefintlig länk till landet Israel, hävdar Sand konspiratoriskt.

Enligt förlagets presentation "slår Sand hål på föreställningen om den judiska nationalmyten". En sådan "myt" är till exempel den judiska försakingringen efter Andra templets fall år 70 e.v.t. Det har aldrig funnits någon exil, en diaspora, eftersom judarna aldrig fördrevs av romarna från Landet Israel, som då kom att kallas Palestina, enligt Sand och hans förläggare. Dagens palestinska araber är i själva verket ättlingar till dåtidens judar, som på 600-talet konverterat till islam. De som idag kallar sig judar har varken historiska eller kulturella band eller släktskap med judar i biblisk tid eller vid tiden för kristendomens födelse. De är, allt enligt Sand, i stället besläktade med sedan länge bortglömda folkslag i södra Arabien och berber i Nordafrika, men framför allt med de mytomspunna turkisktalande, blåögda och rödhåriga khazarer i Kaukasus i Centralasien, om vilka Arthur Koestler skrev sin spekulativa skröna *Den trettonde stammen* (1976). (Märkligt nog bär Sand det hebreiska förnamnet Shlomo – efter Salomo, kungen över Israel och Juda på 900-talet f.v.t. – och inte något *nomen proprium* som minner om hans förfäders påstådda berbiska eller khazariska rötter.)

Sand förnekar existensen av ett judiskt folk med gemensam historia, religiös tradition, samhörighetskänsla m.m. Däremot är han övertygad om att araberna i Palestina upp-

visar tydliga karaktäristiska drag – språk, kultur, traditioner, religion – som särskiljer det palestinska folket från de andra arabiska folken i regionen.

Det finns en politisk konsekvens av Sands slutsatser: finns det inget judiskt folk, då finns inte heller några skäl för en judisk stat. Bara ett folk kan göra anspråk på nationellt självbestämmande. Det kan palestinierna, men inte judarna, göra. Inte undra på att antisionister på både höger- och vänsterkanten har jublat åt Sands tegelsten med dess två glada budskap: (1) Det finns inga judar. (2) De som inbillar sig att de är judar har i vilket fall ingen rätt till en egen stat.

Sands spektakulära historietolkningar är av en så verklighetsfrämmande art att även hans svenska förläggare, som förväntas gå i god för författarens påståenden, går vilse. När bokförlaget i våras firade bokens utgivning med en releasefest bjöd man inte bara på ett samtal mellan författaren och två "experter" (en av dem saxofonisten och Ship to Gaza-reseledaren Dror Feiler) utan också på "judisk folkmusik, kallad klezmer". Valet av kulturinslag är motsägelsefullt, för att inte säga oavsiktligt komiskt: bokens tes är ju nämligen att något judiskt folk inte existerar – i konsekvensens namn därmed inte heller någon judisk kultur, inklusive klezmer som ju är judisk *folkmusik*.

Man kan ironisera över Shlomo Sands försök att konstruera en historiesyn där hans egen judiska tillhörighet försvinner i dimman av ogenomträngliga resonemang om khazarer, berber och Himyar-folket i södra Arabien på femhundralet. Men det stora intresset för hans teorier (*Skapandet av det judiska folket* har blivit en bestseller i många länder) väcker några allvarliga frågor:

Varför ställs judarna, men knappast några andra folk (utom kurderna i Turkiet), inför kravet att behöva argumentera för rätten till sin identitet, sin historia, sitt kulturarv och sin känsla av samhörighet? Vilken annan stat i världen utom Israel behöver, sextiotre år efter sitt grundande, ange skäl för sin rätt att finnas till? Varför är den judiska nationen

## Demoniseringen av Israel syftar till att delegitimera den judiska staten.

den enda i världen som ständigt konfronteras med kravet på att bevisa sin legitimitet?

Det är sådana frågor som väcks när jag läser Shlomo Sands bok. Den skall inte betraktas enbart som ett teoretiskt bidrag till en akademisk diskurs kring frågor om identitet och grupptillhörighet, mytologi och historia. Den måste förstås i ett större sammanhang – som en del i den politiska kampanj vars syfte är att delegitimera staten Israel och i förlängningen ifrågasätta dess rätt att existera.

José Maria Aznar, Spaniens tidigare premiärminister, grundare av organisationen The Friends of Israel Initiative, skriver på sin blogg: "Israel angrips idag, men det är inget konventionellt krig som de tidigare krigen 1948, 1956, 1967 eller 1973. Det är ingen terrorism av den typ vi sett under 1970-, 1980- och 1990-talen. Det här är en fråga om ett nytt slags angrepp, som inriktar sig på Israels rätt att finnas till."

Det är ett tvåfrontskrig: Ett, där Shlomo Sand och andra historierevisionister förnekar det judiska folkets band med sitt historiska hemland. Ett annat, som utspelar sig på gator och torg, på internet, tidningarnas debattsidor och universitetet. Där ställs krav på bojkott av allt israeliskt, från avokador till akademiskt

utbyte. Man finner det också i internationella forum, som till exempel vid FN:s antirasistkonferens i Durban, Sydafrika, där Israel var det enda land som brännmärktes som rasistiskt; där den judiska staten jämställdes med Nazityskland och Sydafrika under apartheidregimen; där den enda nationalism som betecknades som rasdiskriminerande var den judiska (sionismen).

Demoniseringen av Israel syftar till att delegitimera den judiska staten – med konsekvensen att ingen annan slutsats är möjlig än att denna stat måste avskaffas för att det skall råda fred i Mellanöstern, ja, till och med i resten av världen.

"Denna strategi är inte ny", skriver den politiske kommentatorn i Jerusalem Report, Leslie Susser. Men han varnar för att denna antiisraeliska propaganda – oavsett vilken regering som styr i Israel – ständigt ökar och vinner allt fler anhängare. "Det hela hotar att utvecklas till den kritiska punkt då Israels fortsatta existens som en judisk stat står på spel", varnar Susser.

Det främsta politiska argumentet för delegitimering av den judiska staten som används av dess oförsonliga be-lackare är jämförelsen av Israel med Sydafrika. Den lösning som gjorde slut på apartheidregimen – "one man, one vote"

i en gemensam statsbildning – vill man tillämpa på den palestinsk-israeliska konflikten. Men det är en falsk analogi. Den palestinsk-israeliska konflikten handlar inte om rasdiskriminering av den ena gruppen, inte heller om ett minoritetsstyre – som i Sydafrika under apartheid – där den stora majoriteten berövas alla rättigheter.

"Målet med den typen av jämförelser", skriver José Maria Aznar, "är att hamra in uppfattningen att Israel är en illegal statsbildning, en barbarisk stat som måste isoleras och förvandlas till en parianation."

**D**en palestinsk-israeliska konflikten är en territoriell konflikt som handlar om två folkgrupper – palestinier och judar – som kräver samma stycke land och självbestämmande i var sin nationalstat. En tvåstatslösning, där de bägge folkens rätt tillgodoses, är därför det enda möjliga receptet för en fredlig uppgörelse. Det förutsätter en ömsesidig vilja att erkänna varandras historiska band till Landet Israel respektive Palestina, och kompromissvilja när de två staternas gränser skall ritas.

Dessvärre bidrar varken den nuvarande israeliska regeringens politik – med fortsatt bosättningsbygge och brist på initiativ för att få igång fredsprocessen – eller de palestinska företrädarnas ovilja att förhandla och deras fortsatta tal om de palestinska flyktingarnas "återvändande" som ett villkor för en uppgörelse, till en fredlig lösning.

Judisk Krönika välkomnar kommentarer och debattinlägg kring frågor som tas upp på ledarplats eller i andra delar av tidningen.

Skriv till: Judisk Krönika, Box 5053, 102 42 Stockholm, eller maila till: [judisk.kronika@tele2.se](mailto:judisk.kronika@tele2.se)

Manusstopp för nästa nummer  
16 januari 2012.



Svensk, tysk eller jude?

”Måste jag välja, kan jag inte bara få vara ein Mensch?”

# Torkel S. Wächter

För tio år sedan upptäckte Torkel Wächter lådor fyllda av fotografier, brev, dagboksanteckningar och postkort på sin fars vind. Det blev början på en resa in i sin far

Walters förflutna som tysk-judisk flykting i Skåne. Mellan postkortens snirkliga rader om vardagshändelser utspelar sig världshistorien och kampen för värdighet när precis allt håller på att gå sönder. Det första postkortet skickades den 29 mars, 1940 och det sista den 6 december 1941. Idag, 70 år senare, publicerar

Torkel Wächter sin bearbetning av postkortet i simulerad realtid på webbsidan [www.32postkarten.com](http://www.32postkarten.com)

**Anneli Rådestad** har träffat honom.



**DET ÄR EN FÖRE DETTA** pilot, numera konstnär och författare, som öppnar dörren till skivlarlyan på Östermalm i Stockholm. Torkel Wächter tar emot med ett bullrande skratt och gör en gest in mot arbetsrummet. Där står ett skrivbord med lådor fyllda med

postkort, brev, tidningar och dagboksanteckningar om Walter (också kallad Michaël av sina vänner) Wächter, Torkels far.

– Jag ser varje kort som ett litet konstverk, säger han och håller upp ett av de åldrade postkortet med snirklig

handstil och svastika-formad censurstämpel. Handstilen som knappt går att läsa. Och allt det som kan läsas mellan raderna.

**DET HAR GÅTT TIO ÅR** sedan Torkel Wächter upptäckte det omfattande materialet